

Bevezető

A hivatásos újságírás napjainkban átalakuláson megy át. Változások történtek az esetek megtalálásának, összegyűjtésének, ellenőrzésének, tudósításának, szerkesztésének, megjelentetésének, kommentálásának és a helyreigazításának úgyszólván minden területén. A hírek nézőkhöz juttatási idejének csökkenésével szinte globális valósídejű tudósítás alakult ki. Azonban az igazán nagy láthatóságot biztosító hírcikk jelenlét régóta csak a kiválasztott szerencsés és befolyásos szereplőknek adatik meg.

A modern kommunikációs hálózatok megváltoztatták ezt az útvonalat. Nyíri¹ a 2005-ös *Kép, gondolat és tudás a mobilkorban* budapesti konferencián² tárgyalta, hogyan alakul ki a kollektív gondolkodás és tudásmegosztás a hálózatos kommunikációból. A „kiterjesztett tudományos és technológiai kreativitás gyümölcsei” segíthetik az önkéntes tudósítók és az érdeklődő információkereső egyének és közösségek globális dialógusát. Nem meglepő tehát, ha az egyre leleményesebb közösségek kezükbe veszik a kezdeményezést. Jelen dolgozat először a civil újságírás új lehetőségeit ismerteti, majd pedig a mobil – mint a jelenlegi eszközök kiváló kiegészítője – fontosságát mutatja meg a kialakult új médiavilágban és a világunkról való ismeretszerzés lehetőségeként.

Átalakulás egyirányú médiából közösségi médiába

Olyan kommunikációs forradalomban élünk, ahol az információ-megosztás új lehetőségei állnak az internetes felhasználók és közösségek rendelkezésére. A hagyományos médiaforrásokon túl a jelenlegi információs és kommunikációs technológiai környezet lehetőséget ad közvetlen, azonnali kapcsolatokra emberek között, egyéni és közösségi szinten is. Továbbá képes ezt megtenni nagy média-

¹ Nyíri Kristóf, „Collective Thinking”, lásd Nyíri Kristóf (szerk.), *Mobile Understanding: The Epistemology of Ubiquitous Communication*, Bécs: Passagen Verlag, 2006, 91–100. o.

² Lásd http://www.socialscience.t-mobile.hu/konf_hu.htm.

cégek professzionális tudósítói, vagy robusztus szerkesztési mechanizmusainak támogatása nélkül. Ezt a jelenséget hívják civil vagy részvételi újságírásnak.³

A részvételi tudósítás egyik nagy és sikeres példája a Global Voices Project.⁴ A kiinduló elképzelés szerint a blog – mint a személyes kommunikáció lehetősége – kontextuálisan sokkal teljesebb betekintést enged meg a világ különböző pontjain élő emberek életébe. A blogok ablakok mások sorsának megismerésére és tanúságtételeik olvasására, hogy mi történik velük és körülöttük, hogy ezáltal jobban megértsük kultúrájukat. Az egyre erősödő olvasói érdeklődés pedig a hagyományos média tudósítói hegemoniájának megkérdőjelezésére alkalmas pozícióba emelte őket. Azonban azonnal két fontos fronton is támadás alá kerültek: a megbízhatóság és az objektivitás tekintetében.

Először is sok blogot álnéven írnak. Ez rendszeresen – de nem kizárólagosan – igaz olyan helyzetekben például, amikor a szerző bíróság elé kerülhetne, ha a hatóságok azonosítani tudnák személyét. Ráadásul számtalan technikai megoldás támogatja, vagy szinte kifejezetten bátorítja a cikkek anonim megjelentetését. Ez az érv gyakran kerül elő nagy hivatásos hírügynökségek irányából is, mint ahogy egy nemrég megjelent CNN-cikkben is olvashatjuk a direkt összehasonlítást: „a hagyományos médiával ellentétben, amit a bloggerek legtöbbször gúnyosan csak MSM⁵-nek neveznek, a blogoknak nincs meg az a megbízhatósága, mint a már kialakult hírügynökségeknek”⁶. A vádak a blogok ellen még olyan messzire is mehetnek, hogy médiaelméleti könyvek állításai szerint „a blogok ellentmondásosak, mert gyakran nem igazak”⁷ – állítva ezt mindenféle megalapozott kutatás vagy elemzés nélkül. Előítéletek és jogos kritikák egyaránt körülveszik az úgynevezett blogsférát.⁸ Miért bízánk meg akkor hát mégis egy ilyen információforrásban?

A közösségi hírszolgálatok e keresztre feszítése során nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a tradicionális média szereplőinek hasonló problémákkal kell megküzdeniök. Újságírói megtévesztés, életek veszélyeztetése a kiszivárogtatott információkkal, ellenőrizetlen források, kulturális előítéletek és félreértések a hagyományos média repertoárjában is megtalálhatóak.⁹ Tagadhatatlanul jogos érv,

³ Továbbá „civil vagy részvételi médiának” is nevezik.

⁴ Lásd <http://www.globalvoicesonline.org>.

⁵ MSM a „Main Stream Media” rövidítése, a hagyományos nagy hírügynökségek elnevezésére használatos

⁶ Marsha Walton, „Cell Phones: A New Tool in the War-Zone Blogosphere”, CNN 2006, <http://www.cnn.com/2006/TECH/internet/08/01/newblogs/index.html>.

⁷ Michael B. Salwen, „Online News Trends”, lásd Michael B. Salwen (szerk.), *Online News and the Public*, London: Lawrence Erlbaum Associates, 2005, 69. o.

⁸ Rasha A. Abdullah és mtsai., „Online News Credibility”, lásd Michael B. Salwen (szerk.), *Online News and the Public*, 147–163. o.

⁹ Több példa és elméleti leírás megtalálható a következő művekben: Lee Wilkins és Renita Coleman, *The Moral Media: How Journalists Reason about Ethics*, London: Lawrence Erlbaum Associates,

hogy a közösségi tartalomgyártás fogyasztóinak óvatosnak kell lenniük, amikor az igazságtartalom megítéléséről döntenek, azonban előrejelzések szerint „a jövőben a legtöbb ember szívesen dönti majd el ő maga, hogy mit tart hitelesnek és értékesnek és mit nem”.¹⁰ „A régi média modell szerint egy forrása volt az igazságnak. Az új média modellben több igazságforrás létezik és nekünk kell ezek között választani.”¹¹ A jövő fontos kérdése, hogy a legtöbb felhasználó valóban készen áll-e erre a feladatra.

Másrészt, civil riporter (pl. a blogger) a legtöbb esetben jelentősen kötődik a történésekhez, amikről ír, így az objektivitás megkérdőjelezhető. A blog rendszeresen közöl személyes tapasztalatokat és véleményt.¹² Jogosan adódik a kérdés: vajon a közösségek helyi tagjai nem elfogultabbak-e a témában, mint egy külső független tudósító? Levinson megmutatta azonban, hogy a hagyományos hivatásos újságíróknál is¹³ megjelenik a beépülési kötődés, ami az objektivitás csökkenéséhez vezet.¹⁴

Úgy tűnik, hogy a Global Voices elfogadható megoldást talált mindkét fenti dilemmára, amit alátámasztanak a referenciák és szponzori támogatások, utóbbiak között még olyan nagy hírugynökség is megjelenik, mint a Reuters. Ez az információ hierarchikus áramlásával lett elérhető. A bloggerek saját élményeik és véleményük megírásával járulnak hozzá a munkához. Önkéntes szerkesztők – akik értik a régió kultúráját, történelmét és ismerik a jelenlegi helyzetét¹⁵ – folyamatosan figyelik a blogokat, gyűjtik a bejegyzéseket, amelyeket szükség esetén fordítanak, majd egy-egy téma körül cikké szerveznek, hogy különböző álláspontokat is bemutassanak. A cikkek és körképek azután a Global Voices internetes oldalán jelennek meg, ahol szabadon hozzáférhetőek és kommentálhatóak. Ez utóbbi a közösségi tartalmegosztás egyenrangú és szerves része mint a közéleti anyagok vitájának és helyreigazításának eszköze.

A civil médiának a hagyományos tudósítás más fontos problémáival is meg kell küzdenie. Milyen információk és milyen formában oszthatóak meg úgy, hogy ne sérüljenek személyi és szólásszabadsági jogok, vagy másokat ne veszélyeztes-

2005, és William A. Hachten, *The Troubles of Journalism: A Critical Look at What's Right and Wrong With the Press*, London: Lawrence Erlbaum Associates, 2005.

¹⁰ *The Economist*, „Among the Audience”, 2006. április 22-i szám.

¹¹ Uo., Joe Kraus-t idézve.

¹² Ezt demonstrálta kutatásaiban Amanda Lenhart és Susannah Fox, *Bloggers: A Portrait of the Internet's New Storytellers*, Pew Internet & American Life Project, 2006, http://www.pewinternet.org/PPF/r/186/report_display.asp. Ez a kutatás ugyan kifejezetten Egyesült Államok fókuszú, de a gyakorlati tapasztalatok szerint az idézett állítás általánosítható más földrajzi helyekre is.

¹³ Paul Levinson, *Cellphone: The Story of the World's Most Mobile Medium and How It Has Transformed Everything!*, New York: Palgrave Macmillan, 2004, 140–141. o.

¹⁴ Uo. 143–144. o.

¹⁵ A legmagasabb szintű szerkesztők kisösszegű anyagi kompenzációt is kapnak.

senek? Különösen előtérbe kerülnek ezek a kérdések az azonnali publikálás lehetőségével. Ezt az aspektust így szinte lehetetlen kívülről felügyelni, a személyes kontroll a szerző feladata, azonban a gyűlöletkeltés és téves információk közlése kikezdi a szerző hitelességét már rövidtávon is. Mennyire könnyű vagy nehéz cenzúrát alkalmazni? Példák mutatják, hogy a világháló felépítését kihasználva ezeknek a forrásoknak a szűrése nem példa nélküli, illetve autokráciákban akár még gyakori eljárás is lehet.¹⁶ Mindezen túl pedig a civil tudósítónak át kell törni a történésekhez való hozzáférések akadályait is, mivel jelenleg a hivatásos újságíróknak jobb esélyeik vannak arra, hogy az események közelébe kerüljenek, mint az átlagos civil újságírónak.¹⁷

A digitalizáció kora sok változást hozott a média technikájában és működésében. Azonban ahogy Krotz¹⁸ médiaelméleti munkák alapján rámutatott, az úgynevezett új média nem lecseréli a korábbi médiát, hanem a kettő valószínűleg együtt fog létezni. Ez nem jelenti, hogy nincsenek változások, sőt a két különböző média befolyásolja egymás fejlődését. Így a részvételi újságírás nem fogja helyettesíteni a hivatásos tudósítást. A médiakörnyezet nem értékelhető bármelyik kiválasztott elem különálló teljesítménye alapján, hanem csak összefüggő hálózatként. Különösen igaz ez a mobil eszközökkel készített híryanagyokra, mivel ezek megtekintésre gyakran kerülnek át más platformra (például internetre, vagy néha televízióra), ahol a hozzáférés elsősorban még nem a mobilon keresztül történik.¹⁹

A mobil szerepe a civil médiában

A mobilkapcsolat igen sokban járulhat hozzá a vázolt információmegosztási fejlődéshez. Továbbá a mobilkörnyezetnek több olyan tulajdonsága is van, amely megkülönbözteti az általános internetes részvételi médiától. A legtöbb korábbi mobilkutatás ugyan az egyéni felhasználásra fókuszált, ezekből mégis hasznos következtetések vonhatóak le a mobilról mint tudósítási eszközzel.

Kato vizsgálata²⁰ megmutatta, hogyan alkalmazható a kamerás telefon „kör-

¹⁶ Az internetes tartalmak szűréséről folyamatos kutatási elemzéseket és eredményeket közöl az OpenNet Initiative (<http://www.opennetinitiative.org>).

¹⁷ Ezt taglalja például Randy Covington a 2004-es amerikai elnökválasztás eseményeinek mobil bloggolásával kapcsolatban, lásd Randy Covington, „The Year of the (Mo) blogger”, *Receiver Magazine*, 12, 2005. március, a cikk a *Receiver Magazine* honlapján is elérhető.

¹⁸ Friedrich Krotz, „Mobile Communication, the Internet, and the Net of Social Relations: A Theoretical Framework”, lásd Nyíri Kristóf (szerk.), *A Sense of Place: The Global and the Local in Mobile Communication*, Bécs: Passagen Verlag, 2005, 447–457. o.

¹⁹ Ilyen multi-platformos, országhatárokon átívelő, közösségi információ-megosztást mutat meg Jeff Axup, „Blog the World”, *Receiver Magazine*, 15, 2006. április, a cikk a *Receiver Magazine* honlapján is elérhető.

²⁰ Fumitoshi Kato, „Seeing the ‚Seeing‘ of Others: Environmental Knowing through Camera-Phones”,

nyezeti megismerésre”, azaz hogyan láttathatóak valódi közösségek a telefon kameráján keresztül. A kutatás két fázisban zajlott, az elsőben a megfigyelő elkülönítve a közösségtől, a másodikban pedig résztvevőként, mint „ideiglenes közösségi tag” volt jelen. Eredményei alapján Kato az objektivitás dilemmájához kapcsolódóan is kifejti következtetéseit: „ahogyan az egyének a két különböző nézőpont között váltania kell, tudatosulhatnak a helyi közösség életéhez kapcsolódó feltételezések és ismeretek”. Hozzáteszi továbbá, hogy „a mobil és kamera fontos szerepet játszhatnak annak a környezetnek a kritikus (újra)vizsgálatában, ahová a megfigyelő beágyazásra kerül”; végül a mobil használata lehetőséget nyújt „az egyének saját megismerési szemléletének átgondolására, másrészt mások megismerési szemléletének megfigyelésére”. Ez a fajta megértés rendkívül fontos a résztvételi médiában helyi információkat keresőknek, így a mobil segítő szerepet tölthet be ebben a feladatban.

A mobilalapú résztvételi tudósítás megvalósíthatósága nagyban múlik a tudósító egyéni leíró képességein és közlési szándékán. Harper²¹ úgy érvel, hogy a mobilblog „intim önkifejezés élménye és nem a közösségi szolidaritás lehetősége”, illetve hogy a kutatásában résztvevő emberek „elmondták, hogy ez a fajta „történetmesélés” egy lépéssel túlságosan előrehaladott”. Döring és munkatársai²² kutatásai is azt mutatják, hogy az MMS jelenlegi használata leginkább személyes jellegű. Vizsgálatuk szerint az MMS-forgalom mindössze egyötöde szól információ- és hírmegosztásról. Csökkentik-e ezek a következtetések a mobil hatását a civil újságírásra? A válasz egyértelműen nem. Az online közösségek (a blogtól a wiki-ig) tapasztalatai bizonyították, miszerint nincs szükség arra, hogy minden egyes felhasználó aktív információközlő legyen. Elkötelezett és lelkes emberek kis csoportjára van szükség, akik a sokkal szélesebb (akár globális) érdeklődői közösséget ellátják tudósításaikkal.

A hagyományos médiát éri olyan vád, hogy túl sok tragikus eseményt közvetít. Vajon ez másképp lenne-e a mobil civil tudósító esetén? Ahogyan Cohen és Lemish²³ izraeli vészhelyzetbeni mobilhasználat kutatásaiból kiderül, az emberek részben biztonsági okokból is vesznek mobilt. Váratlan és veszélyes helyzetekben pedig nagyobb gyakorisággal használják mobiltelefonjaikat. Ez abba az irányba mutathatna, hogy amennyiben bárkiből, aki rendelkezik mobillal, válhat tudósító, a bemutatott események szintén nagyobb arányban szólhatnak váratlan, kel-

lásd Nyíri Kristóf (szerk.), *Mobile Understanding*, 183–195. o.

²¹ R. H. R. Harper, „The Local and the Global: Paradoxes of the Mobile Age”, lásd Nyíri Kristóf (szerk.), *A Sense of Place*, 83–90. o.

²² Nicola Döring és mtsai., „Contents, Forms and Functions of Interpersonal Pictorial Messages in Online and Mobile Communication”, lásd Nyíri Kristóf (szerk.), *Mobile Understanding*, 197–207. o.

²³ Akiba A. Cohen és Dafna Lemish, „When the Bombs Go Off the Mobiles Ring: The Aftermath of Terrorist Attacks”, lásd Nyíri Kristóf (szerk.), *A Sense of Place*, 117–128. o.

lemetlen és vészhelyzetekről, mint a normál életmenetről. Sőt a mobil akár fokozhatja is ezt a hatást az internethez képest, hiszen „ha látunk egy felrobbant autót, az első gondolat nem az, hogy irány egy internetkávézó, ahol bloggolunk róla”²⁴. A mobil által nyújtott biztonságérzetet megerősíti Ling²⁵ is: „a krónikus korlátokkal élőknek ez az eszköz nagyobb mozgás- és cselekvési teret enged. Továbbá hasznosnak bizonyul akut problémák esetén is, a defektől az életveszélyes helyzetekig”. Ezekon túl a mobil újságírói használatának haditudósítói szemszögét Levinson²⁶ és a korábban hivatkozott CNN-cikk is bemutatja.²⁷ Összességében fontos tehát, hogy felismerésre, megértésre és kezelésre kerüljön ez a fajta vészhelyzeti eltolódás a témában, különben a mobiltudósítás hamis képet festhet az érintett eseményről vagy régióról.²⁸

A mobilmédia milyen formáit tudja a legjobban használni a civil újságírás? A korábbi kutatások egy részét is újra kellene definiálni ennek pontos megértéséhez, ugyanis az üzenet ezekben az esetekben nem valamely ismerősnek,²⁹ hanem kifejezetten egy a tudósító számára ismeretlen széles nagyközönségnek szól. A pusztán szöveges üzenetek újságírási felhasználása valószínűleg a mobil e-mail képességek további fejlődésével nyerhet csak igazi teret (a szövegbeviteli lehetőségek gyorsabbá és praktikusabbá válásával). A multimédia üzenetek álló- vagy mozgóképek, hang és szöveg együttesével már sokkal jobb lehetőséget nyújtanak az élmények azonnali megosztására. Az üzenetküldés azonban nem az egyedüli és egyáltalán nem a legfejlettebb mobilkommunikációs lehetőség. A valósidejű mobilos videoközvetítés olyan lehetőséget ad majd a civil tudósítók kezébe, amelyet a professzionális médián kívül még nem láthattunk.

A mobil korlátai a részvételi újságírás területén

Még ha a tudósító a legfejlettebb technológiai eszközöket tudja is felhasználni az események közvetítésére, három kulcsprobléma meg fog jelenni. Először is, az információkeresőnek rá kell találnia a számára releváns forrásokra, illetve a tudósítónak láthatóságot kell nyernie a sok másik tudósító között. A második a tudósító anonimitásának megőrzése. Harmadrészt pedig probléma a kiegyensúlyozottság elérése a tudósítások összességét tekintve.

²⁴ Walton, i. m. (lásd fent, 5-ös jegyzet), idézet a digitális média szakértő Erik Sundelof-tól.

²⁵ Rich Ling, *The Mobile Connection: The Cell Phone's Impact on Society*, San Francisco: Morgan Kaufmann, 2004, 54. o.

²⁶ Levinson, *Cellphone*, 135–162. o.

²⁷ Walton, i. m.

²⁸ A torzulás a cikkek ilyen kiválogatása folytán abból ered, ha a bemutatott esetek alapján az a következtetés adódna, hogy az adott régióban nincs is normális élet, csak vészhelyzetek.

²⁹ Ling, *The Mobile Connection*, 7. fejezet: „Texting and the Growth of Asynchronous Discourse”, 145–167. o.

Az internetet használó közösségi-média kezdeményezések egyik fő problematikája a keresett témához illeszkedő hangok megtalálása az online világ kátofóniájában. A források és párbeszédok sokasága csak növekedni fog a mobil civil tudósító belépésével. Jelenleg két fontos megoldás látszik segíteni a blogokat az információs áradat mederbe terelésében: a keresők és a tematikus aggregáció. A keresőmotorok esetén³⁰ a bloggert a bejegyzésekre mutató sok külső hivatkozás segítheti, mivel ezek száma és forrása fontos szempontja a keresési eredmények rangsorolásának. Az aggregáció már egy fokkal komplexebb megoldás, és pótlólagos teendőket igényel.³¹ Lényege a cikkek gyűjtése, kategorizálása és tematikailag rendezett újrapiublikálása. A kategorizálás teendője megoszlik a blogger és az aggregátor szolgáltató között. Így például már a blog-bejegyzéseket fel lehet címkézni leíró kulcsszavakkal, amelyek a későbbiekben segítik a központi kategorizációt,³² de akár az aggregátor szolgáltató teljesen egyedül is végezheti a témák alapján a különböző „hangok” csokorba kötését. Feltételezhetően ezek a megoldások mind kiterjesztésre kerülhetnek és kell hogy kerüljenek a mobilkörnyezetben is, különben a használhatósággal súlyos problémák lehetnek az értékes hangok megtalálásának nehézségei folytán.

Az internethez képest a mobil alapfelállásban kevesebb lehetőséget nyújt a személyazonosság védelmére, ami a földfelszíni mobilhálózat architektúrájából és a végfelhasználó készülékek azonosításának rendszeréből fakad. Az interneten sokféle technológiai megoldás született a felhasználó azonosságának elrejtésére, a proxy hozzáférésektől egészen a meglévő internethálózat fölé épített új hálózatokig.³³ A mobil felhasználója sokkal kisebb kontrollal rendelkezik a hálózati adatmozgás felett, így a követés és a hozzáférés korlátozása egyszerűbb. Ez elsősorban azokban a helyzetekben korlátozza a mobil lehetőségeit³⁴ a civil médiában, ahol biztosítani kell a tudósító személyes anonimitásának megőrzését és helyzete titkosságának védelmét.

Mint minden résztvételi hírgyártásban, a reprezentáció kérdését is figyelembe kell venni. Ha egy adott régióból több és aktívabb tudósító van, akkor az a terület felülreprezentált lesz, nem az események fontossága, hanem egyszerűen a szerzői többség folytán.³⁵ Ezzel parallel módon a fejlett országok előnyre tehetnek szert a mobil civil tudósítások területén a hálózatok és készülékek jobb hozzáférhetősége miatt. Hiszen mire jó a videóközvetítésre alkalmas telefon, ha a

³⁰ Ne feledjük, hogy az internetes keresőkben elért rangsor függ az adott célra mutató külső linkektől.

³¹ Vagy a tartalom eredeti gazdájától, vagy pedig az aggregátor szolgáltatótól.

³² Ezt angolul „tagging”-nek is nevezik, a „tag” = jelző/jelölő/címke kifejezés alapján.

³³ Két példa lehet a FreeNet és a Thor hálózat.

³⁴ Kivétel talán a műholdas kapcsolatú telefonok.

³⁵ Ezt a hatást egyértelműen megmutatta a Wikipedia híroldala – a Wikinews – korai működése.

konfliktuszónában a hálózat nem alkalmas az adatfolyam továbbítására. Ez első látásra hasonlít az internet esetére, de legalább egy fontos különbség van. A fejlődő országokban általában a mobil elterjedtsége magasabb, mint az interneté, ami a mobilhálózatok szerepét erősíti az úgynevezett „digitális szakadék” áthidalásában és a hírek és információk megosztásában a nagyvilággal. Továbbá ahol a földi-vezetékes alapú internet csak óriási beruházásokkal fejleszthető,³⁶ a mobil alapú internetnek egyértelmű előnye lehetne.

A mobil segíti a tudósítást, vagy befolyásolja is a megfigyelt eseményt?

Ha meg szeretnénk érteni, hogy a mobilt használó tudósító hogyan segítheti világunk társadalmi sokszínűségének jobb megértését, nem célszerű kikerülni azt a kérdést, hogy eközben a mobil mennyiben befolyásolja a társadalmi folyamatokat. Meyrowitz³⁷ bemutatta, hogy „a felszínen úgy tűnik, hogy a technológiailag komplex elektronikai eszközök és kommunikációs média terjedése a történeti szegregációt még egy lépéssel előrébb viszi”. De nemcsak ez történik, hanem „ha megnézzük a kora-huszonegyedik századi amerikai és egyéb elektronizált kultúrák alapvető társadalmi struktúráit, meglepő módon megtalálhatjuk a vadászó-gyűjtögető társadalmak néhány vonását is”. Az elmúlt évezredekben felépült elkülönítés falai lebonthatóak a modern elektronikus kommunikáció eszközeivel. A kérdés azonban továbbra is fennáll, hogy a mobil eszköz bevezetése a kulturális tudósításba nem okoz-e nagyobb valószínűséggel a mobilhoz köthető „kulturális zajt”, ahogy azt Bertschi³⁸ leírta? Valóban a tényleges kultúrát ismerjük-e meg, vagy a médium megváltoztatja a vizsgált eseményt olyan módon, ami már a megértés hibáit okozhatja? A mobilhálózatok és kommunikáció terjedése világunk szerves része attól függetlenül, hogy felhasználjuk-e tudósításra életünkről és környezetünkről, vagy nem. Így a mobil akár ebben az értelemben még az önmaga által okozott változások jobb megértésében is segítségünkre lehet.

Következtetések

A civil média olyan lendületet ért már el, ami a hagyományos újságírás valódi vetélytársává teszi. A mobilkörnyezet sokban járulhat hozzá ehhez az átalakuláshoz. A mobilhozzáférés gyors terjedésével és a mobilkészülékek fejlődésével egyre több embernek lesz lehetősége résztvenni ebben az információ-megosztási forra-

³⁶ Például az Africa One hálózat

³⁷ Joshua Meyrowitz, „Global Nomads in the Digital Veldt”, lásd Nyíri Kristóf (szerk.), *Mobile Democracy: Essays on Society, Self and Politics*, Bécs: Passagen Verlag, 2003, 91–102. o.

³⁸ Stefan Bertschi, „The Meaning of a Mobile Age: Is It Just Cultural Noise?”, lásd Nyíri Kristóf (szerk.), *Mobile Understanding*, 239–252. o.

dalomban. A felhasználók többsége valószínűleg nem érez majd késztetést a közreműködésre. De a lelkes és aktív kisebbség, aki nekilát a feladatnak, lehetőséget ad majd mindannyiunknak, hogy jobban megérthessünk különböző szemszögek-ből kultúrákat és konfliktusokat. Így a közeljövőben – illetve bizonyos szempont-ból már a jelenben is – csak rajtunk fog múlni, hogy odafigyelünk-e rájuk, vagy nem. Mivel a mobilnak köszönhetően a hangok és a képek elérhetőek lesznek. Nekünk pedig csak törődni és odafigyelni kell.